

Nr 10.

Af herr **Kjellberg**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning om borgerlig begrafning.*

Allt mera har det lagstiftningsarbete, som rör sig på statens och kyrkans gemensamma eller fordom gemensamma område, gått i riktning att frigöra svenska kyrkans medlemmar från kyrkligt tvång. Så har skett genom lagen om äktenskaps ingående den 6 november 1908, så genom sistlidne Riksdags skrifvelse angående utträde ur statskyrkan, så genom samma Riksdags skrifvelse angående edgångs utbytande mot högtidlig försäkran.

Hvarje lagstiftningsåtgärd, som gör kyrkliga former valfria, är ett glädjande tecken på tillmötesgående mot nyare tiders allt större kraf på samvetsfrihet och på ärlighet äfven i religiösa frågor.

Emellertid är (kyrklig) jordfästning alltjämt obligatorisk för den, som vid sitt frånfälle tillhör svenska kyrkan (lag om jordfästning den 25 maj 1894 § 2), om också begrafning utan föregående jordfästning icke läser leda till någon straffpåföljd för den eller dem, som föranstaltat densamma, hvilket torde framgå af följande.

Sedan J. P. J. i F. församling af Jönköpings län aflidit, hade liket efter honom blifvit i enlighet med hans i lifstiden uttalade önskan begrafvet utan biträde af präst. På framställning af pastor väcktes åtal mot den eller dem, hvilka varit ansvariga för att laga jordfästning icke ägt rum. Genom utslag af 5 maj 1902 ålade häradsrätten den aflidnes måg J. E. E. P. att inom en månad efter utslagets dag låta på sätt lagen af 25 maj 1894 föreskrifver begrafva den aflidne vid äfventyr att eljest länsmannen på P:s bekostnad ägde föranstalta om begrafningen. Hofrätten däremot förklarade genom utslag af 31 december 1902 vederbörande länsman icke hafva varit lagligen berättigad att mot P. anhängiggöra talan

af förevarande beskaffenhet och förty undanröjt häradsrättens utslag. — Pastor hänsköt ånyo målet till Konungens befallningshafvande, som dock ansåg ärendet icke vara af beskaffenhet att till något Konungens befallningshafvandes vidare yttrande eller någon dess åtgärd föranleda. — Domkapitlet i Växjö, där pastor sedermera förfrågat sig, huru med ifrågasvarande ärende nu borde förfaras, hemställde hos Kungl. Maj:t om föreskrift. — Med anledning häraf infordrade Kungl. Maj:t utlåtande från justitiekanslersämbetet, som sedermera anförde att, då, såsom Konungens befallningshafvande i Jönköpings län yttrat, straffpåföljd icke meddelats för det fall, att begrafning förrättas på sätt i förevarande fall skett, samt gällande lagstiftning ej heller anvisat annan utväg för upprätthållande af de angående jordfästning gifna bestämmelser, föranläts ämbetet hemställa, det Kungl. Maj:t måtte lämna domkapitlets framställning utan afseende. — I justitiedepartementets skrifvelse af den 3 oktober 1903 till justitiekanslersämbetet meddelades, att Kungl. Maj:t lämnat domkapitlets framställning utan afseende.

Med ordet jordfästning betecknas en kyrklig handling, hvarvid tillvägagåendet följer kyrkohandbokens föreskrifter. Ifrågasvarande ritual bör väl — liksom kyrkliga bruk öfver hufvud taget — förutsätta en något så när motsvarande grunduppfattning hos dem, på hvilken eller inför hvilka den tillämpas. I sådana fall, där den döde, medan han lefde, och hans närmaste anhöriga finna det föreskrifna jordfästningsformuläret i all dess korthet innehålla sådant, som strider mot deras uppfattning, så måste väl erkännas, att den högtidliga akt, hvarigenom en bortgången öfverlämnas åt den sista hvilan, i betänklig grad förvanskas därigenom, att ord och former, hvilkas innebörd icke omfattas af dem det vederbör, komma till användning.

För hvar och en, som medgifver de religiösa föreställningarnas djupt ingripande betydelse, trots deras i oändlighet växlande former, måste det vara klart, att ett slentrianmässigt användande af kyrkliga ritualer utan motsvarande anda och utan motsvarande uppfattning hos dem, bland hvilka de förekomma, skall verka stötande för de i djupaste mening religiösa och förslöande på känslan för sanning och ärlighet. Visserligen kunna ju häfdvunna former, äfven där de förlorat sin ursprungliga innebörd, för många vara tilltalande på grund af vana och minnen, men hvar och en, som önskar ärlighet äfven i religiösa ting, måste ogilla tvånget till jordfästning.

Det sätt, hvarpå statskyrkans prästerskap stundom uppträder vid förrättningar af nu omtalade art, framgår bland annat af justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande Riksdag, hvori omnämnas tvenne fall under sistförflutna året, där han ansett sig böra af eget initiativ ingripa (se berättelsen sid. 88 och 89). Under förra året relaterades i pressen en händelse (liksom de båda nyssnämnda fallen från Bohuslän), då en kyrkoherde vid en äldre, oförvitlig mans jordfästning tillämpade kyrkohandbokens föreskrift om »lämpliga» psalmverser genom att föredraga följande, som jag ansett här böra citeras:

»Tänk ock därhos, hvad grym och gräslig plåga dem ondom är beredd i afgrunds låga: där tröst ej finns och ej förlossnings hopp; de brinna där, men brinna aldrig opp.

Rys, hisna, skälf, bäf, darra, kropp och leder! Res dig, mitt hår! Min tanke stiger neder till afgrunds djup och ser hvad kval där är, som fräter allt, men ingenting förtär.» (Psalm 465: 10, 11).

Den afidne lärar i många år hafva tillhört nationalgoodtemplarorden, men nykterhetsrörelsen hör som bekant icke till de af statskyrkoprästerne i Bohuslän omhuldade nutidsföreteelserna. Förmodligen var det icke kyrkoherdens mening, att å kyrkans vägnar »straffa en afiden eller tillfoga honom någon skymf», utan kanske ville han blott ge tillfälle åt »kyrkan, såsom bärare af kristlig tro och lifsåskådning» att »uttrycka sin sorg» (citaten hämtade ur kyrkolagskommitténs utlåtande den 5 april 1902, sid. 79 och 80 vid frågan om jordfästning i stillhet).

Otvifvelaktigt skulle vid ett stort antal begrafningar ett både värdigare och för de sörjande mera tilltalande uttryck för deras afsked till en hädangången kunnat gifvas utan de af kyrkohandboken föreskrifna formerna med tillhörande »lämpliga» anföranden å tjänstens vägnar.

Under det åtskilliga, vid olika tillfällen utfärdade resolutioner medgifva främmande trossamfunds prästerskap att förrätta vigsel, finnas icke några som helst föreskrifter angående begrafning af döda, som icke tillhört svenska kyrkan, mer än kungl. förordningen den 31 oktober 1873, hvarigenom främmande trosbekännare efter anmälan hos vederbörande kyrkoherde äga att på allmän begrafningsplats erhålla lägerstad för sina döda.

I Danmark genomfördes för några år sedan en lagstiftning i samma syfte, som denna motion afser. Ur »Lov om forskellige Forhold vedrørende Begravelser den 19 April 1907» må här anföras följande:

»§ 2. Folkekirkens Medlemmer kunne begraves paa Folkekirkens Kirkegaarde og fra dens Begravelseskapeller uden Medvirkning af Folkekirkens Præster (borgerlig Begravelse), naar den afdøde ved en i Testamentsform, affattet Erklæring, der kan skrives paa ustemplet Papir, har truffet Bestemmelse herom.

For at Erklæringen om at ville begraves borgerlig kan tages til Følge, udkræves, at den paagældende, da han afgav Erklæringen, var fyldt 15 Aar og ved sin Fornufts fulde Brug. Naar saaden Erklæring afgives af Personer i Alderen mellem 15 og 18 Aar, maa desuden Forældres eller Værgers Samtykke foreligge. For Personers vedkommende, som ikke ere fyldte 15 Aar, er det tilstrækkeligt, at Forældre eller Værger begære borgerlig Begravelse, naar de bestille Begravelsen.

§ 3. Ved borgerlige Begravelser tillades paa Begæring af den, som bestiller Begravelsen, Tale og Sang, Medbringelse af Faner og anden Højtidelighed, dog at intet maa foretages, som strider imod den Sømmelighed og Orden, der bør iagttages paa Kirkegaarde, og imod det Hensyn, der skyldes Folkekirken. Ved disse Begravelser foretages ikke Jordpaakastelse. Ingen Tale maa holdes eller Sang afsynges imod de nærmestes Ønsken.

Ansvar for, at alt foregaar sømmeligt og med Orden, paahviler den, der har bestilt Begravelsen hos Kirkegaardsbestyrelse.

§ 4. Aftale om borgerlig Begravelse træffes i København og anderseds, hvor der findes et eget Begravelsesvæsen, med dettes Bestyrelse og ellers med vedkommende Sognepræst, hvilke have at paase, at de Bevisligheder, der maa forelægges, forinden Begravelse kan iværksættes, foreligge, og at saadan Begravelse ikke maa finde sted samtidig med en anden Begravelse paa samme Kirkegaard, samt at den ikke ansættes til en Tid og under Omstændigheder, hvorved den kan virke forstyrrende paa Gudstjenestens Afholdelse eller kirkelige Handlingers Foretagelse i Sognekirken.

§ 5. Ved Begravelser paa Folkekirkens Kirkegaarde af Personer, der staa udenfor Folkekirken, finde de ovenfor under §§ 3—4, om borgerlige Begravelser indholdte Bestemmelser tilsvarende Anvendelse. — — — »

Den citerade danska lagen omfattar föreskrifter både i fråga om (kyrklig) jordfästning och i fråga om borgerlig begrafning, hvarjämte främmande trossamfunds begrafningsformer inbegripas. Den svenska lagen om

jordfästning af den 25 maj 1894 rör endast (kyrklig) jordfästning af svenska kyrkans medlemmar.

Tiden synes nu vara inne för en sådan lagstiftning, som för medlem af svenska kyrkan möjliggör s. k. borgerlig begrafning (utan föregående jordfästning), då behörigt intyg utvisar, att den aflidne i lifstiden själf förordnat eller uttalat bestämd önskan därom, eller, då fråga är om minderåriga, den aflidnes föräldrar sådant önska.

De föreskrifter rörande jordfästning och begrafning, som för närvarande gälla med hänsyn till sanitära, rättsmedicinska och statistiska kraf kunna göras lika effektiva i de fall, där begrafning icke föregås af jordfästning.

På grund af hvad sålunda anförts, får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täckes Kungl. Maj:t inför Riksdagen framlägga förslag till lag angående s. k. borgerlig begrafning.

Stockholm den 22 januari 1910.

Knut Kjellberg.